

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 77/04-46

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Eduarda Bárányu a zo sudcov Juraja Babjaka a Ľubomíra Dobríka na verejnom zasadnutí 6. októbra 2004 o sťažnosti M. A., P., zastúpenej advokátkou JUDr. J. K., P., vo veci porušenia jej základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom a rozhodnutím Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. septembra 2003 v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 102/03 takto

r o z h o d o l :

Základné právo M. A. vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom a rozhodnutím Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. septembra 2003 v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 102/03 p o r u š e n é n e b o l o .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. decembra 2003 doručená sťažnosť M. A., P. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. J. K., P., ktorou namietala porušenie svojho základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom a rozhodnutím Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 549/02, ako aj postupom a rozhodnutím Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 102/03. Podaním z 29. decembra 2003 sťažovateľka z vlastného podnetu predmetnú sťažnosť opravila, čím ju zosúladila s platným znením ústavy a zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

Sťažovateľka vystupovala ako odporkyňa v konaní o vypratanie bytu vedenom na Okresnom súde Prešov (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 17 C 78/97. Žaloba v tejto veci bola podaná A. A., bývalým manželom sťažovateľky (ďalej len „žalobca“).

Porušenie svojho označeného práva vidí sťažovateľka v nasledovnom, ňou podrobne opísanom skutkovom stave. Na základe pôvodného rozsudku okresného súdu sp. zn. 17 C 78/97 z 21. septembra 1998 bola sťažovateľka povinná vypratať a uvoľniť byt v P. po zabezpečení bytovej náhrady žalobcom. Krajský súd uznesením sp. zn. 2 Co 63/99 z 13. mája 1999 zrušil rozsudok a vrátil vec na opätovné rozhodnutie okresnému súdu. Ten v rozsudku z 21. júna 2002 uložil povinnosť sťažovateľke vypratať predmetný byt už bez pridelenia bytovej náhrady.

Krajský súd z dôvodu odvolania sťažovateľky rozsudkom sp. zn. 3 Co 549/02 z 15. apríla 2003 potvrdil povinnosť vypratania bytu sťažovateľkou spôsobom uvedeným v rozhodnutí okresného súdu.

Sťažovateľka podala proti tomuto rozsudku dovolanie v zákonnej lehote 3. júla 2003 na základe § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku, pretože podľa nej jej odvolací súd svojím postupom odňal možnosť konať pred súdom. Argumentovala tým, že vykonaným dokazovaním nebolo preukázané, že v okolnostiach prípadu ide o služobný byt (domovnícky) pridelený zákonným spôsobom žalobcovi. Krajský súd sa nevyrovnal s jej námietkou o existencii zmluvy o nájme z 1. januára 1993, ktorú iba ona sama podpísala s prenajímateľom a na základe ktorej jej vznikol k predmetnému bytu nájomný vzťah, ale za dôvod vypratania bytu považoval zmluvu o nájme z 1. januára 1993 predloženú až v odvolacom konaní vo fotokópii prenajímateľom (Mestským bytovým podnikom Prešov), ktorá bola podpísaná okrem nej aj žalobcom. Pritom sťažovateľka o existencii takejto zmluvy nemala vôbec vedomosť a ani nebola do súdneho spisu doložená.

Sťažovateľka v dovolaní namietala tú skutočnosť, že krajský súd jej nezaslal predvolanie na pojednávanie, predvolanie zaslal iba jej právnej zástupkyňi. Keďže v predchádzajúcich konaniach bola predvolávaná na pojednávania, jej právna zástupkyňa, ktorá ju v tomto konaní zastupovala, ju neinformovala o určenom termíne odvolacieho pojednávania. Sťažovateľka ako žalovaná sa tak nezúčastnila pojednávania na krajskom súde, na ktorom vyšli najavo nové skutočnosti a dôkazy, čím podľa nej jej bolo odňaté právo konať osobne pred súdom. Nemohla sa preto vyjadrovať k tvrdeným skutočnostiam, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie a vyjadrovať sa k právnym dôsledkom z nich vyplývajúcim. Ide o procesné práva, ktoré môže účastník uplatniť nielen v konaní na súde prvého stupňa, ale aj v odvolacom konaní. Podľa sťažovateľky realizácia týchto práv v odvolacom konaní je však znemožnená, ak odvolací súd v konaní o vypratanie bytu potvrdí rozsudok súdu prvého stupňa, ktorým bolo návrhu vyhovené, z iného právneho dôvodu vychádzajúceho zo skutočností, ktoré neboli žalobcom tvrdené a ani prvostupňový súd sa nimi vo svojom rozhodnutí nezaoberal a ku ktorým sa sťažovateľka nevyjadrovala, pretože na to nemala dôvod. Až z rozhodnutia odvolacieho súdu sa sťažovateľka dozvedela,

že odvolací súd vyvodil iný právny záver (ako dôvod vypratania bytu) zo skutočností prístupným súdom nezhodnotených. Podľa nej odvolací súd najmä neozrejmil, ako došlo k podpísaniu nájomnej zmluvy žalobcom, ani sa touto otázkou nezaoberal. Sťažovateľka poukazuje na to, že v tomto štádiu už nemala možnosť zaujímať k týmto skutočnostiam stanoviská, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie alebo aspoň na ich spochybnenie a vyjadrovať sa aj k ich právnej relevantnosti vo vzťahu k predmetu konania.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 5 Cdo 102/03 z 29. septembra 2003 dovolanie sťažovateľky ako neprípustné zamietol. Podľa sťažovateľky mal však dovolací súd dovolanie prerokovať a vecou sa meritórne zaoberať, pretože boli podľa nej splnené podmienky na podanie dovolania. Pokiaľ tak neurobil, porušil jej práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Sťažovateľka na základe uvedeného žiadala, aby ústavný súd deklaroval, že najvyšší súd svojím rozhodnutím vo veci vedenej pod sp. zn. 5 Cdo 102/03 z 29. septembra 2003 a krajský súd svojím rozhodnutím sp. zn. 3 Co 549/02 z 15. apríla 2003 porušili jej základné právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

V texte sťažnosti sťažovateľka namietala aj porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde je ústavný súd viazaný návrhom na začatie konania, čo rovnako platí v konaní o sťažnostiach. Vzhľadom na to môže ústavný súd rozhodovať iba o porušení tých práv, vyslovenie porušenia ktorých sa sťažovateľka domáha. Tieto práva sú uvedené v návrhu na rozhodnutie (petite) sťažnosti. Tvrdenie o porušení iných práv v ostatných častiach sťažnosti je preto podľa názoru ústavného súdu potrebné považovať iba za súčasť argumentácie sťažovateľky.

II.

Ústavný súd 3. marca 2004 sťažnosť sťažovateľky v časti, v ktorej namietala porušenie svojho práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom a rozhodnutím najvyššieho súdu z 29. septembra 2003 v konaní vedenom pod

sp. zn. 5 Cdo 102/03, prijal na ďalšie konanie uznesením sp. zn. III. ÚS 77/04. Vo zvyšnej časti sťažnosť sťažovateľky odmietol pre nedostatok právomoci ústavného súdu.

Z vyjadrenia sťažovateľky doručeného ústavnému súdu 23. júna 2004 vyplýva, že sťažovateľka trvá na ústnom prejednaní veci pred ústavným súdom.

Predseda najvyššieho súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti listom doručeným ústavnému súdu 16. júla 2004. Vo vyjadrení konštatoval, že väčšinové rozhodovanie senátov občianskoprávneho (ale i obchodného) kolégia o dovolaní sťažovateľky by vyznelo tak ako namietané uznesenie najvyššieho súdu z 29. septembra 2003 sp. zn. 5 Cdo 102/03, ktorým bolo dovolanie odmietnuté, lebo smerovalo voči potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu. Poukázal však, že existujú aj iné rozhodnutia – zrejme vydávané pod vplyvom rozhodovacej praxe Ústavného súdu Českej republiky – ktoré pri uplatnených námietkach v dovolaní, tak ako boli uvedené v sťažnosti, napadnutý, hoci aj potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu zrušujú a vec mu vracajú na ďalšie konanie. Oznamil, že v záujme zjednotenia praxe aplikácie ustanovenia § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) na najvyššom súde sa zúčastní ústneho pojednávania na ústavnom súde.

III.

Ústavný súd nariadil na 6. október 2004 verejné ústne pojednávanie, na ktorom sa zúčastnila sťažovateľka a jej právna zástupkyňa JUDr. J. K. Za najvyšší súd sa na základe splnomocnenia predsedu najvyššieho súdu JUDr. M. K. ústneho pojednávania zúčastnil JUDr. M. L., predseda občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu.

Na ústnom pojednávaní sa sťažovateľka pridržiavala písomného znenia sťažnosti. Zdôraznila skutočnosť, že postupom a rozhodnutím najvyššieho súdu z 29. septembra 2003 v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 102/03 jej bolo odňaté právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, keď sa najvyšší súd dovolaním a dôvodmi dovolania nezaoberal.

Žiadala, aby ústavný súd vyslovil, že k porušeniu jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom a rozhodnutím najvyššieho súdu v predmetnom konaní došlo.

JUDr. M. L. ako poverený zástupca najvyššieho súdu konštatoval nedôvodnosť argumentov sťažovateľky poukazujúc na skutočnosť, že právna zástupkyňa sťažovateľky sa zúčastnila na pojednávaní na odvolacom krajskom súde, mohla vznášať procesné námietky vo vzťahu k predkladaným dôkazom, ako aj navrhnúť odročenie pojednávania, ak nedokázala posúdiť relevantnosť predkladaného dôkazu. Z týchto dôvodov navrhoval, aby ústavný súd vyslovil, že základné právo garantované čl. 48 ods. 2 ústavy v predmetnom konaní porušené nebolo.

IV.

Sťažovateľka namietala porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy označeným postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 102/03, keďže podľa jej názoru týmto bolo porušené jej základné právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Pre overenie dôvodnosti tohto tvrdenia sťažovateľky si ústavný súd vyžiadal od okresného súdu spis vedený vo veci sp. zn. 17 C 78/97. Zo spisovej dokumentácie predloženej ústavnému súdu sťažovateľkou, vyjadrenia predsedu najvyššieho súdu a vyššie uvedeného súdneho spisu vo veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 17 C 78/97 ústavný súd zistil tieto právne významné skutočnosti:

Okresný súd rozsudkom sp. zn. 17 C 78/97 z 21. júna 2002 uložil sťažovateľke ako žalovanej povinnosť vypratať a uvoľniť byt č. 4 nachádzajúci sa v P. bez pridelenia bytovej náhrady. Rozhodol tak preto, že na základe rozsiahleho dokazovania boli podľa neho preukázané služobný charakter vyššie uvedeného bytu (ako domovníckeho bytu) a z tohto dôvodu aj nemožnosť vzniku spoločného nájmu bytu účastníkmi. Vlastníkom uvedeného bytu bolo mesto Prešov, ktoré vystupovalo ako vedľajší účastník v konaní na strane žalobcu vykonávajúceho pre tento subjekt domovníckej práce.

Manželstvo účastníkov zaniklo rozvodom na základe rozhodnutia okresného súdu sp. zn. 10 C 113/89 zo 14. decembra 1989, právoplatného 27. decembra 1989. Do rozvodu sťažovateľka bývala v nehnuteľnosti ako manželka žalobcu a jej právo bývania bolo odvodené od práva užívať byt žalobcom. Rozvodom jej právo bývania zaniklo, a preto súd návrhu žalobcu na vypratanie bytu vyhovel. Východiskom jeho právnych úvah boli ustanovenia § 1 ods. 4 zákona Slovenskej národnej rady č. 189/1992 Zb. o úprave niektorých pomerov súvisiacich s nájmom bytov a s bytovými náhradami, podľa ktorého nájomcom služobného bytu môže byť iba ten, kto vykonáva prácu, na ktorú je nájom služobného bytu viazaný, § 5 ods. 1 citovaného zákona, podľa ktorého bytovú náhradu alebo prístrešie zabezpečí ten, v prospech koho sa byt vypratáva, § 713 ods. 1 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého ak služobný byt po smrti nájomcu alebo po rozvode jeho manželstva užíva ďalej manžel, nie je povinný sa z bytu vystáhnout', dokiaľ mu nie je zabezpečený primeraný náhradný byt, ak nestačí podľa osobitného zákona poskytnutie náhradného ubytovania, a § 135 ods. 2 OSP, podľa ktorého iné otázky, o ktorých patrí rozhodnúť inému orgánu, môže súd posúdiť sám. Ak však bolo k takejto otázke vydané príslušným orgánom rozhodnutie, súd z neho vychádza.

S poukazom na skutočnosť, že sťažovateľke bol na jej žiadosť 23. augusta 1991 pridelený dvojizbový družstevný byt v P. (v roku 1994 previedla členské práva k uvedenému bytu na syna), považoval okresný súd povinnosť poskytnúť sťažovateľke náhradné ubytovanie zo strany žalobcu za splnenú.

Na odvolanie sťažovateľky krajský súd rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil rozsudkom sp. zn. 3 Co 549/02 z 15. apríla 2003. Na odvolacom pojednávaní nariadenom podľa § 214 ods. 1 OSP preskúmal rozsudok súdu prvého stupňa spolu s konaním, ktoré mu predchádzalo, v zmysle zásad uvedených v ustanovení § 212 OSP, doplnil dokazovanie oboznámením sa so správou Spravbytu, a. s., Prešov ako správcu sporného bytu, oboznámením sa s rozhodnutím primátora mesta Prešov z 25. novembra 2001 a zistil, že súd prvého stupňa vo veci síce správne zistil skutkový stav, ale vec nesprávne právne posúdil. V okolnostiach prípadu z dôvodu absencie rozhodnutia o pridelení podnikového bytu príslušným národným výborom podľa predchádzajúcej právnej úpravy platnej

do 31. decembra 1991 (zákon č. 41/1964 Zb. o hospodárení s bytmi v znení neskorších predpisov) ani právo osobného užívania v zmysle § 871 ods. 1 Občianskeho zákonníka a ani právo nájmu nemohlo vzniknúť účastníkom k predmetnému bytu 3. júla 1972 (z tohto obdobia existuje iba zápis o dohode o odovzdaní a prevzatí bytu Mestským bytovým podnikom Prešov žalobcovi). Súd prvého stupňa túto skutočnosť zistil, avšak nesprávne právne vyhodnotil, keď za podstatné považoval oznámenie Mestského národného výboru v Prešove Mestskému bytovému podniku Prešov o tom, že žalobcovi bol pridelený domovnícky byt a že pridelenie tohto služobného bytu je potrebné doriešiť vo vlastnej kompetencii.

Ako súd prvého stupňa, tak aj odvolací súd v priebehu odvolacieho konania zistil, že vo veci posúdenia charakteru bytu (či ide o služobný byt alebo nie) dosiaľ prebiehalo konanie (v správnom súdnictve) vedené na Krajskom súde v Prešove pod sp. zn. 5 Sd 5/03 (v čase rozhodovania odvolacieho súdu nebolo stále ukončené). Preto charakter bytu mohol ako predbežnú otázku posúdiť tak súd prvého stupňa, ako i odvolací súd a posúdil ho ako byt služobný.

Odvolací súd poukázal na to, že súd prvého stupňa správne zistil, že sťažovateľka 11. mája 1993 uzatvorila s Mestským bytovým podnikom Prešov, resp. podpísala zmluvu o nájme bytu, ktorá bola označená ako zmluva medzi prenajímateľom Mestským bytovým podnikom Prešov a nájomcom A. A. Uvedená zmluva ako taká bola vo fotokópii založená v súdnom spise, pričom odvolaciemu súdu vedľajší účastník prostredníctvom správcovskej organizácie predložil kópiu zmluvy o nájme bytu podpísanú i žalobcom.

Aj napriek tejto skutočnosti odvolací súd považoval za preukázanú osobu nájomcu zo zhodných konštatovaní (počas celého konania) vedľajšieho účastníka ako vlastníka bytu i právneho nástupcu Mestského bytového podniku Prešov Spravbytu, a. s., Prešov, podľa ktorých nájomcom bytu je jednoznačne žalobca. Vzhľadom na to, že účastníci v čase uzavretia zmluvy o nájme neboli už manželmi, nemohol vzniknúť vo vzťahu účastníkov a prenajímateľa ani spoločný nájom bytu manželmi.

Keďže súd prvého stupňa vo veci správne zistil skutkový stav, a hoci z takto správne zisteného skutkového stavu nevyvodil správny právny záver, ale napriek tomu vo veci vecne správne rozhodol, odvolací súd podľa § 219 OSP rozsudok súdu prvého stupňa čiastočne z iných dôvodov ako vecne správny potvrdil.

Sťažovateľka podala voči tomuto rozsudku krajského súdu dovolanie z dôvodu, že odvolací súd takýmto svojím postupom odňal možnosť konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm. f) OSP. Podľa sťažovateľky odvolací súd mal prvostupňový rozsudok zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie pre nedostatočne zistený skutkový stav, lebo súd prvého stupňa považoval za rozhodujúce skutočnosti, ktoré nie sú pre rozhodnutie vo veci právne významné, a, naopak, neprihliadol na skutočnosti, ktoré môžu byť dôležité. Tým, že predvolal na odvolacie konanie iba jej právnu zástupkyňu, nemala sťažovateľka možnosť vyjadriť sa k týmto tvrdeným skutočnostiam.

Najvyšší súd ako súd dovolací po zistení, že dovolanie bolo podané včas právnou zástupkyňou sťažovateľky, skúmal najprv jeho prípustnosť a dospel k záveru, že konanie pred odvolacím súdom nie je postihnuté vadou zakladajúcou prípustnosť dovolania a súčasne aj jeho dôvodnosť.

Medzičasom mesto Prešov na základe zmluvy o prevode vlastníctva z 25. augusta 2003 predalo predmetný byt v P. žalobcovi a jeho výlučné vlastníctvo bolo zapísané v katastri nehnuteľností na LV č. 9144.

V.

Sťažovateľka sa predmetnou sťažnosťou domáha rozhodnutia ústavného súdu o tom, že postupom a rozhodnutím najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 102/03 došlo k porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, (...) aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom“.

Právu účastníka konania vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom zodpovedá podľa ústavného súdu ústavná povinnosť súdu umožniť účastníkovi, aby sa vyjadril ku každému dôkazu, ktorý súd vykonal a ktorý môže obsahovať zistenie významné pre rozhodnutie súdu (mutatis mutandis I. ÚS 75/96, I. ÚS 49/01). Na úrovni vykonávacej zákonnej úpravy túto koreláciu práva účastníka konania a jemu zodpovedajúcej povinnosti súdu zakotvujú viaceré ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku. Podľa § 123 OSP účastníci konania majú právo vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom. Podľa § 122 ods. 1 OSP dokazovanie súd vykonáva na pojednávaní. Od tejto zásady sa súd môže odchýliť len výnimočne v zákonom stanovených prípadoch. Aj vtedy však účastníci konania majú právo byť prítomní pri takto vykonávanom dokazovaní a jeho výsledky treba na pojednávaní vždy oznámiť (§ 122 ods. 2 OSP).

Zásadu priamosti a ústnosti vykonávania dôkazov ako jednu zo základných zásad občianskeho súdneho konania napokon zaručuje nielen ústava, ale aj dohovor. V širšom chápaní je totiž táto zásada súčasťou práva účastníkov konania na spravodlivé prejednanie veci týkajúcej sa ich občianskych práv a záväzkov a zároveň špecifickým vyjadrením zásady kontradiktórnosti sporového konania. O takéto vymedzenie práva účastníka konania vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom sa vo svojej judikatúre opiera aj Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), ktorý vyslovil, že súčasťou koncepcie spravodlivého súdneho konania je zásada kontradiktórnosti, v súlade s ktorou musia mať účastníci nielen právo navrhnúť všetky dôkazy, ktoré považujú za nevyhnutné na preukázanie svojich tvrdení, ale aj právo byť oboznámení a vyjadriť sa ku všetkým dôkazom a vyjadreniam predloženým s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu (pozri rozsudky ESLP vo veciach Niderost - Huber v. Švajčiarsko, 1997-I, s. 108, § 24, Krčmář v. Česká republika z 3. marca 2000, § 40). Účastník konania preto musí mať možnosť oboznámiť sa s dôkazmi predloženými súdu, ako aj možnosť vyjadriť sa k existencii, obsahu a autenticite predložených dôkazov, a to príslušným spôsobom a v príslušnom čase a v prípade potreby aj v písomnej forme a vopred (pozri rozsudok ESLP vo veci Krčmář v. Česká republika, § 42).

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 OSP dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Pokiaľ odvolací súd rozhodol rozsudkom, je dovolanie proti nemu prípustné z dôvodov uvedených v § 237 OSP a v prípadoch uvedených v § 238 OSP. Podľa tejto zákonnej normy je dovolanie tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej, proti rozsudku odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci, a proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo potvrdil rozsudok, ktorým bolo rozhodnuté inak než v skoršom rozsudku, pretože súd prvého stupňa bol viazaný právnym názorom súdu, ktorý skoršie rozhodnutie zrušil.

Sťažovateľka napadla dovolaním rozsudok odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej, pričom odvolací súd vo výroku svojho rozsudku dovolanie proti nemu nepripustil. Je teda zrejmé, že prípustnosť dovolania proti nemu nemožno vyvodiť z ustanovenia § 238 ods. 3 OSP. Prípustnosť dovolania nie je daná ani podľa § 238 ods. 2 OSP, lebo dovolací súd v tejto veci vôbec nerozhodoval. Sťažovateľka si zrejme bola vedomá neprípustnosti dovolania podľa uvedených zákonných ustanovení a práve vzhľadom na to poukázala na ustanovenie § 237 písm. f) OSP tvrdiac, že odvolací súd svojím postupom odňal sťažovateľke možnosť konať pred súdom.

So zreteľom na dôvody dovolania a taktiež s prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 OSP ukladajúce prihliadnúť na vady konania uvedené v § 237 OSP z úradnej moci, dovolací súd preskúmal ďalej, či konanie súdov nižších stupňov netrpí vadami v tomto ustanovení uvedenými. Predovšetkým sa zaoberal tvrdením sťažovateľky (jej dovolacím dôvodom), že odvolacím súdom jej bola odňatá možnosť konať pred týmto súdom, že teda v konaní došlo k vade podľa § 237 písm. f) OSP. Existenciu tejto vady však dovolací súd nezistil. Z obsahu spisu vyplýva, že sťažovateľka splnomocnila svojím zastúpením v konaní advokátku (plná moc zo 16. marca 2001).

Účastník sa môže dať v konaní pred súdom zastupovať zástupcom, ktorého si zvolí (§ 24 ods. 1 OSP). Oprávnenie zvoliť si zástupcu je právom zaručené (čl. 37 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, čl. 47 ods. 2 ústavy) a jeho zmyslom je poskytnúť procesným právam a povinnostiam účastníka kvalifikovanú ochranu. Zástupca účastníka vybavený plnomocenstvom pre celé konanie je oprávnený na všetky právne úkony, ktoré môže v konaní urobiť účastník (§ 28 ods. 2 OSP). Zástupcovi doručuje súd písomnosti vždy, účastníkovi len vtedy, ak má v konaní niečo osobne vykonať (§ 49 ods. 1 OSP). Zástupcu preto vždy treba predvolať na pojednávanie (§ 115 OSP). Ak je účastník zastúpený advokátom, vykonáva svoje procesné práva a povinnosti prostredníctvom tohto zástupcu.

V okolnostiach prípadu odvolací súd doručil upovedomenie o termíne odvolacieho pojednávania právnej zástupkyňi sťažovateľky, ktorá túto zásielku v dostatočnom časovom predstihu aj prevzala. Odvolací súd takto postupoval podľa už vyššie uvedeného § 49 ods. 1 OSP v spojení s § 211 OSP. Odvolací súd nebol teda povinný doručiť upovedomenie o pojednávaní pred ním aj sťažovateľke, stačilo doručiť písomnosť jej právnej zástupkyňi, čo odvolací súd aj urobil. Z obsahu zápisnice o pojednávaní pred odvolacím súdom ďalej vyplýva, že zástupkyňa sťažovateľky sa osobne zúčastnila pojednávania, pričom uviedla, že sťažovateľku o termíne pojednávania neinformovala. Za tejto situácie nemožno prisvedčiť sťažovateľke, že postupom odvolacieho súdu jej bola odňatá možnosť konať pred ním. Bolo vecou riadne predvolanej zástupkyne, aby o termíne pojednávania sťažovateľku vyrozumela a zabezpečila jej účasť, prípadne aby požiadala o odročenie pojednávania z vážnych dôvodov na strane sťažovateľky. Pokiaľ sťažovateľka nemala vedomosť o pojednávaní pred odvolacím súdom, nestalo sa tak v dôsledku nesprávneho postupu súdu. Na základe uvedeného potom odvolací súd konštatoval, že konanie na odvolacom súde nebolo postihnuté vadou vytýkanou sťažovateľkou, t. j. vadou podľa § 237 písm. f) OSP. V tejto súvislosti najvyšší súd už judikoval, že „*Účastníkovi, ktorý mal zástupcu s plnomocenstvom pre celé konanie, nebola postupom súdu odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f) OSP, ak súd doručil predvolanie na pojednávanie len jeho zástupcovi, a nie aj účastníkovi*“ (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 155/99, ďalej aj rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 16/01).

Keďže neboli zistené ani ďalšie vady konania uvedené v ustanovení § 237 OSP, najvyšší súd dovolanie sťažovateľky ako neprípustné odmietol. Vzhľadom na neprípustnosť dovolania dovolací súd nemohol skúmať správnosť rozhodnutia odvolacieho súdu a nemohol by tak urobiť ani vtedy, ak by sa odvolací súd skutočne dopustil inej vady, lebo iná vada než uvedená v ustanovení § 237 OSP nie je dôvodom prípustnosti dovolania. Na ňu by bolo možné prihliadnuť len vtedy, ak by dovolací súd bol oprávnený preskúmať rozhodnutie odvolacieho súdu a ak by išlo o takú vadu, ktorá by mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Takouto vadou nie je, že odvolací súd nevykonal všetky sťažovateľkou navrhované dôkazy, a nevykonanie navrhovaných dôkazov, ako aj nesprávne vyhodnotenie dôkazov nemožno považovať ani za postup, ktorým súd účastníkovi odníma možnosť pred súdom konať (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 155/99).

Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie postup súdu, ktorý znemožnil účastníkovi konania realizáciu tých procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva (napr. právo zúčastniť sa pojednávania, robiť prednesy, navrhovať dôkazy, vyjadrovať sa k vykonaným dôkazom a pod.). Pritom však nie je rozhodujúce, či bola účastníkovi odňatá možnosť konať pred súdom postupom odvolacieho súdu alebo prvostupňového súdu. Právom každého účastníka je, aby jeho vec súd prejednával v jeho prítomnosti a aby mu súd poskytol dostatočný časový priestor na prípravu pojednávania.

Ústavný súd zistil, že odvolací súd v odvolacom konaní dokazovanie doplnil na pojednávaní, na ktorom riadne vykonal dôkazy obstaranými listinami a poskytol účastníkom možnosť sa k nim vyjadriť. Z faktu, že na predchádzajúce pojednávania boli predvolávané sťažovateľka aj jej právna zástupkyňa, nevyplýva právo, aby tak súd postupoval aj naďalej v prípadoch, v ktorých mu to zákon neukladá. Jeho postup bol v súlade s ustanoveniami § 122 ods. 1, § 123 a § 129 OSP, podľa ktorých dokazovanie súd vykonáva na pojednávaní a účastníci majú právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom. Odvolací súd umožnil právnej zástupkyňi sťažovateľky vyjadriť sa k vykonávaným dôkazom, ktorá mala priestor aj vyjadriť sa k právnym dôsledkom z nich vyplývajúcim. Aj keď výslovne v rozsudku krajský súd uviedol, že v rámci odvolacieho konania doplnil dokazovanie, v okolnostiach prípadu vyzvaním vedľajšieho účastníka a Spravbytu, a. s., Prešov na vyjadrenie išlo len

o potvrdenie ich počas doterajšieho celého súdneho konania nimi tvrdených stanovísk (z 30. mája 2002), že nájomcom bytu je žalobca. Tým aj sporná otázka okolo existencie jedného alebo dvoch podpisov na nájomnej zmluve nebola tou právne významnou rozhodujúcou skutočnosťou, ktorá by opodstatňovala spoločný nájom obidvoch účastníkov k predmetnému bytu a ovplyvnila tak rozhodnutie odvolacieho súdu. V tejto súvislosti ústavný súd už judikoval, že „do obsahu základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky nepatrí povinnosť súdu vykonať dôkazy označené účastníkom konania. Do tohto obsahu nepatrí ani právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia súdu ním navrhovaných dôkazov, prípadne sa dožadovať ním navrhovaného spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov“ (I. ÚS 98/97).

Z tohto záveru, ako aj z vyššie uvedených východísk dovolacieho súdu ústavný súd dospel k záveru, že najvyšší súd svojím postupom a rozhodnutím sp. zn. 5 Cdo 102/03 z 29. septembra 2003 neodňal sťažovateľke možnosť konať pred súdom, a preto vyslovil, že právo sťažovateľky vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, tak ako jej ho garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy, porušené nebolo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. októbra 2004